

Stockholms
stad

Supported Employment

Individual Placement and Support

Metodbeskrivning

stockholm.se/alfa

Innehåll

Individual Placement and Support	4
Arbetspecialistens roll	5
Alla som vill arbeta kan delta	6
Tjänsterna är integrerade i den psykiatriska vården och stödet	7
Målet är ett konkurrensutsatt arbete	8-9
Ekonomisk vägledning	9
Arbetsökandet börjar så snart en person uttryckt en önskan att arbeta	10-11
Stödet är inte tidsbegränsat	11
Klientens preferenser är a och o	12
Bygga relationer med arbetsgivare	13
Referenser	13

Individual Placement and Support (IPS)

Evidensbaserad metod inom Supported Employment

IPS är en modell för arbetsrehabilitering som vänder sig till personer med psykisk funktionsnedsättning. Grundtanken är att hjälpa dem att få ett lönearbete och att ge det stöd som krävs för att lyckas som arbetstagare. Målet är att hitta ett "vanligt" arbete, med avtalsenlig lön och på en "vanlig" arbetsplats (dvs. där resten av arbetsstyrkan inte nödvändigtvis har en funktionsnedsättning). Till skillnad från andra modeller för arbetsrehabilitering bedömer man inte arbetsförmågan först eller arbetstränar i förväg. Den bakomliggande filosofin är att alla människor med allvarlig psykisk sjukdom har förmåga att arbeta på den reguljära arbetsmarknaden. Villkoret är att man hittar rätt arbete och arbetsplats.

Varför välja IPS?

Målet med IPS är att hjälpa människor med allvarlig psykisk funktionsnedsättning att hitta och behålla ett arbete på öppna arbetsmarknaden. IPS möjliggör för dessa personer att skaffa sig en meningsfull tillvaro bortom funktionsnedsättningen och att leva ett rikare liv.

Ambitionen är inte att göra om den enskilde, utan att hitta ett arbete som matchar hans eller hennes talanger och erfarenheter. Rollen som löntagare leder ofta till att självbilden förändras. Att kunna betrakta sig själv som en nyttig medborgare som aktivt bidrar till samhällets utveckling stärker självkänslan. Dessutom minskar stigmatiseringen och den sociala acceptansen ökar, i takt med att omgivningen ser att individer med psykisk funktionsnedsättning lyckas i arbetslivet.

Arbetspecialistens roll

Deltagaren träffar samma arbetsspecialist

- Varje arbetsspecialist har hand om upp till 20 arbetssökande.
- Arbetspecialisterna ägnar sig bara åt arbetsinriktade insatser.
- Varje arbetsspecialist genomför alla faserna i programmet.
- Arbetspecialisterna är en del av den psykiatriska vården och stödet och fattar gemensamma beslut med denna om frågor som rör arbetslivet.
- Arbetspecialisterna hjälps åt med varandras deltagare och fungerar som en arbetsgrupp.
- Arbetsbedömningen är fortlöpande och grundar sig på individernas erfarenheter och upplevelser av lönearbeten.
- Sökandet efter ett reguljärt arbete sker snabbt efter inträdet i verksamheten.
- Kontakten med arbetsgivare bygger på personernas önskemål om typ av arbete.
- Arbetspecialisterna föreslår arbetstillfällen som tillhör olika branscher och arbetsplatser.
- Arbetspecialisterna strävar efter att skaffa permanenta arbeten.
- Arbetspecialisterna hjälper till att avsluta ett arbete när det behövs och sedan leta efter ett nytt.
- Individuellt uppföljningsstöd erbjuds till både arbetsgivare och arbetstagare utan tidsbegränsning.
- Insatserna ges på platser i samhället som är naturliga för deltagaren.
- Man söker aktivt upp personer som "försvunnit ur" verksamheten för att försöka knyta dem till denna igen.

Alla som vill arbeta kan delta

Inga uteslutningskriterier

Ingen blir utestängd på grund av att han eller hon inte är ”redo”, har ”misslyckats” på tidigare arbetsplatser, använder droger eller har vissa symtom.

IPS är till för alla som är intresserade av att arbeta, oavsett psykiatrisk diagnos, symtom, arbetslivserfarenheter eller andra problem som missbruk och kognitiva störningar. Filosofin är att människor med psykisk funktionsnedsättning kan lönearbeta utan tidigare arbetsträning, och att ingen ska utestängas från den möjligheten. Man väntar inte på att personerna först ska bli ”anställningsbara” innan det är dags att ge sig ut på öppna arbetsmarknaden. I stället anser man att de är ”redo” när de säger att de vill arbeta. Forskningen visar att symtom, missbruksproblem eller andra individuella särdrag inte utgör något starkt eller entydigt hinder för att arbeta när brukarna får hjälp av IPS. Därför är det aldrig berättigat att säga nej till en person som vill delta i verksamheten.

Tjänsterna är integrerade i den psykiatriska vården och stödet.

Psykiatrin viktig för arbete

Insatserna i IPS är nära samordnade med den psykiatriska behandlingen och rehabiliteringen, vilket innebär att all personal kan stödja den arbetsökandes mål i arbetslivet. Därför är det viktigt med regelbundet samarbete med psykiatrin och att delta i deras teammöten.

Psykiatrins teammöten är ett forum för att diskutera problem som påverkar rollen som arbetstagare. Exempel på sådana problem är

- läkemedelsbiverkningar
- kvarstående symtom (t.ex. hallucinationer)
- kognitiva svårigheter
- andra rehabiliteringsbehov (t.ex. behovet av social färdighetsträning för att förbättra förmågan att umgås med arbetskamraterna eller kunna stå på sig och hävda sin rätt).

En tät kontakt med medlemmarna i psykiatrins team (via telefon eller möten på tumanhand) ser till att individens arbetsinriktade mål hamnar högt på prioriteringslistan och blir en angelägenhet för all inblandad personal.

Målet är ett konkurrensutsatt arbete

Arbete på öppna arbetsmarknaden och marknadsanpassad lön

Med "konkurrensutsatt arbete" menas att vem som helst kan söka det och att lönen är marknadsanpassad. Lönen ska vara lika hög som normallönen för samma arbete som utförs av individer utan psykisk funktionsnedsättning.

Att arbeta på öppna arbetsmarknaden är värdefullt ur flera synpunkter.

- För det första uttrycker många med psykisk funktionsnedsättning att de hellre vill göra det än arbeta på en skyddad verkstad eller i specialanpassad arbetsmiljö.
- För det andra bidrar ett "vanligt" arbete i samhället till att minska det utanförskap och den stigmatisering som dessa individer ofta upplever.
- För det tredje förbättras ofta självkänslan när personen upptäcker att han eller hon klarar av att arbeta "på riktigt", att deras arbete uppskattas och att de är nyttiga samhällsmedborgare som drar sitt strå till stacken.

Historiskt sett har arbetsinriktade rehabiliteringsprogram ofta placerat personer med psykisk funktionsnedsättning på icke-konkurrensutsatta arbeten, där lönen har varit blygsam och där möjligheterna att avancera till ett reguljärt arbete har varit små eller lika med noll. Erfarenheterna visar att individerna mycket väl kan lyckas på den öppna arbetsmarknaden utan föregående arbetsträning och successiv utslussning.

En litteraturstudie av 17 undersökningar visar genomgående att program med IPS gav bättre resultat i arbetslivet än program som inriktade sig på arbetsträning, arbete på skyddad verkstad eller övergångsanställning. I denna litteraturstudie framkom att 58 procent av dem som slumpmässigt hade tilldelats IPS fick arbete på öppna arbetsmarknaden, i jämförelse med 21 procent av dem som hade deltagit i något av de jämförande programmen. Dessutom arbetade de som deltagit i IPS fler timmar per månad och hade högre lön (Bond et al. 2001)

Ekonomisk vägledning

Hur påverkas ekonomin?

Ibland är de som deltar i programmet i valet och kvalet om de vill börja arbeta, eftersom de oroar sig för att gå miste om sociala bidrag och förmåner (t.ex. sjukpenning eller bostadstillägg). De tvivlar på att det kommer att bli lönsamt. För att hjälpa dem att bestämma sig, måste man gå igenom vad som kommer att hända med deras privatekonomi.

Som arbetsspecialist bör man känna till hur inkomster påverkar sociala försäkringar i stora drag. Men för att kunna göra en personlig och heltäckande kartläggning behöver man kanske ta hjälp av en specialist på området som är mer insatt i ämnet, t.ex. en socialsekreterare eller en tjänsteman från Försäkringskassan.

Arbetsspecialisten ansvarar för att brukarna får ekonomisk vägledning innan de börjar arbeta och när det är aktuellt med förändrad arbetstid eller lön.

Arbetssökandet börjar så snart en person uttryckt en önskan att arbeta

Första kontakt med arbetsgivare inom en månad

Man hoppar över den långdragna processen med att först bedöma arbetsförmågan och sedan låta individen passera olika mellanstationer för att arbetsträna och förbereda sig.

Att snabbt söka arbete, inom en månad efter inträdet i programmet, är viktigt av flera skäl:

- Förhållningssättet signalerar att man tar personens önskan att arbeta på allvar.
- Det kan vara en knuff i rätt riktning för den som tvivlar på sin förmåga.
- Man smider medan järnet är varmt, dvs. man tar vara på individens motivation och förstärker den. Undersökningar visar att färre personer får anställning på öppna arbetsmarknaden när arbetssökandet försenas genom krav på förberedelser i form av stegvis arbetsträning.
- Att omedelbart identifiera och prova på tänkbara arbeten innebär att man snabbt får en uppfattning om vilken bransch och arbetsplats som skulle kunna passa. I allmänhet behöver dessa personer, precis som alla andra, känna sig för på olika vikariat och kortvariga anställningar innan de hittar ett arbete som de trivs med.

Som hjälp i arbetssökandet fyller arbetsspecialisten och den som deltar i programmet i en arbetsprofil och en individuell arbetsplan.

Via arbetsprofilen bedömer man hur det går i arbetslivet. Formuläret, som bygger på individens erfarenheter och upplevelser av lönearbeten, uppdateras kontinuerligt.

Stödet är inte tidsbegränsat

Insatserna i IPS-verksamheten avslutas inte förrän personen själv önskar det

Vissa personer med psykisk funktionsnedsättning kämpar med symtom som är ihållande eller fluktuerar över tid. Därför pågår stödet och uppbackningen så länge det behövs. Det finns inga deadlines. Insatserna avslutas inte efter en viss tid utan först när individerna så önskar.

Även om riktlinjen är att stödet inte är tidsbegränsat, minskar det ofta i takt med att arbetsspecialisten lär ut och stärker sådana färdigheter som behövs för att fungera självständigt och lita på sig själv.

Exempel på färdigheter som tränas är att kunna ta sig till och från arbetet på egen hand, att kunna utföra arbetsuppgifterna utan instruktion och coachning, att kunna umgås med arbetskamraterna på rasterna och att kunna ta emot kritik från arbetsledaren.

Målet är att personen ska bli så oberoende som möjligt i rollen som arbetstagare, samtidigt som arbetsspecialisten finns med i bakgrunden som stöttepelare och trygghetsfaktor så länge det behövs.

Klientens preferenser är a och o

Ledstjärnan i IPS-verksamheten är individens önskemål

Alla val och beslut om arbete baserar sig på den arbetssökandes preferenser, starka sidor och erfarenheter.

De som får ett arbete som intresserar dem har en tendens att trivas bättre på arbetet och att stanna kvar längre. Att ta hänsyn till individens arbetspreferenser innebär att arbetsspecialistens uppgift blir lättare, eftersom det ökar sannolikheten för att den som deltar i programmet vill behålla arbetet.

Inte bara själva arbetssökandet fokuserar på individens önskemål. Vad individen vill och föredrar bestämmer också hur stödet ska utformas och om arbetsgivaren till exempel ska få kännedom om den psykiska funktionsnedsättningen eller inte. För vissa är det självklart att berätta öppet om sin funktionsnedsättning för den blivande arbetsgivaren. För andra är det lika självklart att hemlighålla sin funktionsnedsättning för omgivningen, och de betraktar sin arbetsspecialist som en person som ”står i kulissen och sufflerar” utan att ha direktkontakt med arbetsgivaren.

Arbetsspecialisten hjälper till att hitta ett nytt arbete så fort en anställning har upphört, personen vantrivs med sitt arbete eller vill prova en annan anställning.

Systematiskt etablera kontakt med arbetsgivare

Förutsättningslös kontakt med arbetsgivare

För att skapa goda möjligheter för personer med psykisk funktionsnedsättning att komma ut i arbete, är det av betydelse att arbetsspecialisterna skapar goda relationer med olika arbetsgivare. Framförallt genom att undersöka arbetsgivarens behov i sitt företag avseende uppgifter som skulle behöva utföras och vilken typ av person som skulle passa in i just deras företag.

Det handlar om att skapa förståelse för olika arbetsplatsers behov och att arbetsgivare ska få en så bra uppfattning om IPS att de skulle vilja samarbeta med dem. Detta gör arbetsspecialisterna förutsättningslöst i egenskap av representanter för verksamheten IPS, även om de vid sina besök kanske har någon specifik klient i tankarna. (Nygren, 2012)

Referenser

Socialstyrelsen, Individanpassat stöd till arbete enligt IPS-modellen – vägledning för arbetscoacher. Publiceringsår: 2012, Artikelnummer: 2012-8-5 ISBN: 978-91-87169-60-1

Socialstyrelsen, Manual för att bedöma programtroheten för individanpassat stöd till arbete
www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-8-54.

Socialstyrelsen, Utvärdering av försöksverksamheter i kommuner Individual Placement and Support, individanpassat stöd till arbete för personer med psykisk funktionsnedsättning. Publiceringsår: 2013. Artikelnummer: 2013-12-19

Becker & Drake, 2003, A working life for people with severe mental illness